که په میوند کې شهید نه شوې
خدایږو لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه
لنډیو ته
یوه لنډه
کتنه
ارین یون
۱۳۹۳
لمریز
ارین یون
۱۹

لنډيو ته يوه لنډه کتنه

اريــن يــون

۱۳۹۳ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم: لنډیو ته یوه لنډه کتنه

لیـــکواله : ارین یون

خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګه

د خپرندوی پرله پسې نومره: (۱۹)

کمپوز/ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ وار: لومړی

چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

www.melitahrik.com
0777 400 116

نیولیك

گڼه	سرلیك	مخ
۱	درنو لوستونکو ته یوه یادونه	۱
۲	سریزه	۳
۳	د لنډیو ویونکي	۸
۴	د لنډیو لنډه تاریخچه	۱۰
۵	د لنډیو نومونه	۱۲
۶	د لنډیو شکل او محتوا	۱۴
۷	د نړۍ له نورو مشهورو شعرو سره…	۳۱
۸	د لنډیو په هکله لیکل شوي اثار	۳۷
۹	اخځونه	۴۹

www.melitahrik.com
0777 400 116

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحريك له اساسي څانګو څخه يوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاريخي، ملي، کلتوري ورځو او تاريخي او ملي شخصيتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د ليکوالو د علمي، ديني، روزنيزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهيسې چې تحريك خپل علمي فعاليتونه پيل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعاليتونه چټك کړي دي. تاريخي ورځې يې نمانځلې، تاريخي واټونو ته يې لوحې جوړې کړې. علمي سيمينارونه او ورکشاپونه يې جوړ کړي دي.

د تحريك دې څانګې د تحريك د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېيله چې په يوځايي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره ديني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته يې وړاندې کوي.

دا اثر (لنډيو ته يوه لنډه کتنه) چې ستاسو په لاس کې دی، اغلې (ارين يون) ليکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هيله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحريك خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاينې په هيله
په درناوي
د افغانستان ملي تحريك
فرهنګي څانګه

www.melitahrik.com 0777400116

درنو لوستونکو ته یوه یادونه

درنو او قدرمنو لوستونکو! دا اثر یا کتابګوټی چې اوس ستاسو په لاس کې دی، دا زما د تحصیلي دورې د وروستي کال محصول دی. د (۱۳۷۰) ل کال په وروستیو کې زه د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغه شوم. د تحصیل په بهیر کې مې له څېړنې سره لېوالتیا درلودله، د تحصیل پر همدې وروستي کال مې د لنډیو په باب دغه لنډه لیکنه او څېړنه وکړه، له (۱۳۷۰ل)څخه بیا تر (۱۳۹۳ل) کال پورې دادی (۲۳) کاله تېر شول، په دې بهیر کې مې د بل هر هېوادوال په شان د ژوند ډېرې سړې تودې تېرې کړې، مهاجرتونه، جنګونه، ستړیاوې او ستومانۍ، تکلیفونه مو ټول یو بل پسې تېر کړل.

کله چې افغانستان کې نسبتاً ارامي او سوکالي راغله، نو بیا پر نورو ګڼو ټولنیزو، سیاسي او رسمي چارو مصروفه شوم، د لیکوالۍ ځای راډیویي او ټلوېزیوني او پارلماني بحثونو ونیو. دا اثر چې مې هغه وخت لیکلی و، نو ځان سره مې ساتلی و، څو کاله دمخه چې مې د کور لوښي او زاړه کتابونه بیا له سره منظمول، نو دا کتابګوټی مې یوځل بیا لاس ته راغی، یون ته مې ورکړ چې یوځل یې وګوري او اصلاح یې کړي. کله چې د افغانستان ملي تحریک فرهنګي څانګې د کتابونو د چاپ لړۍ پیل کړه، نو له ماڅخه یې د چاپ لپاره ددې کتاب غوښتنه وکړه. زه که څه هم په دې پوهېدلم چې دا کتاب تر چاپ دمخه پوره سمون، زیاتونې او

www.melitahrik.com 0777 400 116

بشپړتیا ته اړتیا لري او دا مهال زه هم له ګڼو مصروفیتونو سره مخامخ یم او ددې مجال راسره نه شته چې دا کتاب بشپړ کړم، خو چاپ ته مې ځکه زړه ښه کړ چې د الله(ج) له کلام (قران کریم) پرته نور هیڅ کتاب بشپړ، پوره او کره نه دی. بله خبره دا وه چې دا کتابګوټی زما د تحصیل د دورې محصول دی، نو ځکه مې د هغه وخت د یوه تصویر په توګه په خپل همغه پخواني شکل پرېښود ، هیله ده درانه لوستونکي به راته ددې اثر نیمګړتیا وبښي او ددې کتابګوټي ځینې برخې که لوستونکو ته ګټورې تمامې شي، نو دا به زما لپاره د ډېرې خوشالۍ ځای وي.

د افغاني فرهنګ د لابډاینې په هیله

ارین یون

په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازی

۱۳۹۳ ل کال

کابل- افغانستان

www.melitahrik.com 0777 409 116

سریزه

هغه طبیعت چې موږ په کې ژوند کوو، د رمزونو او عجایبو طبیعت دی او د طبیعت پر رمزونو پوهېدل خلاق فکر او رڼې سترګې غواړي. خدای پاك په بېلا بېلو سیمو کې بېلابېل وګړي خلق کړي دي، ډول ډول خصلتونه یې ورکړي دي، د مینې، عاطفې، دښمنۍ او کینې څراغونو زړي د هر چا په زړه کې راټوکېدای شي. په دې دنیا کې داسې ملتونه هم شته چې د سوکالۍ سیندونه ترې تاو دي، د ژوند ګلابونو ورته وخت پر وخت شونډې پرانیستي، خو د ریاضیت او سختۍ دلمبو څاڅکي یې هېڅ کله په زړه نه دي اورېدلي، داسې ملتونه هم شته چې د ژوند په اوږدو او د تاریخ په پوړیو کې بې له کانې پرته په بل شي یې پښې نه دي لګېدلي، د اورونو او دردونو موسمي بارانونه وخت پر وخت پرې را اورېدلي، د ژوند خواږه یې په ترخو کې داسې حل شوي چې هېڅ تصور یې نه کېږي، خو د پت، عفت او غیرت د شملې ګل یې لا هم هغسې شونډې سپړي، خزان، باد او باران، توپان او سیلۍ نه پېژني. پښتون ملت هم په دنیا کې داسې یو ملت دی چې په دې لاندې او وروستۍ کټګورۍ کې راځي، که د خپل هېواد تاریخ ته نظر وکړو، نو د تاریخ په زړه کې به داسې کومه

www.melitahrik.com 0777400116

محدوده دوره پيدا کړو چې هلته دې پښتنو د سوکالۍ او ارامۍ خوب کړی وي.

هر يرغلګر چې په خپل مټ کله د باور هيله پيدا کړې، نو زموږ هېواد ته يې شونډې څټلي، خو پرته له دې چې د افسوس، پرېشانۍ او پښېمانۍ لاسونه ومروړي، نور څه په لاس نه ورځي.

له چنګېز خان، هلاکو، مغلو، انګرېزانو نه نيولې او بيا په اوسني عصر کې روسانو ټولو زموږ د خاورې او پښتون ولس د تورې مزه څکلې ده.

دښمنانو چې زموږ د غيرتي ولس هېڅ ډول برياوې د سر په سترګو نه شي ليدلی او نه يې زغملی شي، نو د هغوی د معنويت په لوټولو او سوزولو يې لاس پورې کړ. زموږ د خلکو ډېره تاريخي شتمني يې له خاورو سره برابرې کړې، ډېر اثار يې د اور لمبو ته وسپارل او ډېر يې له ځان سره يوړل. خو له دې سره سره زموږ د ولس ځينې داسې فرهنګي ميراثونه لا پاتې شول چې موږ ته ډېر ارزښت لري. ددې ډول فرهنګي شتمنيو له جملې څخه يو هم لنډۍ دي چې ولسي مرغلرې هم ورته وايي.

لنډۍ د پښتون ولس د فکر وړانګې دي.

لنډۍ د عاطفې او احساساتو او فکر ځلېدونکې مرغلرې دي.

لنډۍ د پټو دردونو او زخمي زړونو درمان او د مرحم پټۍ دي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

لنډۍ د هغو پېغلو چې د اسارت سیورې یې ځواني خوري، د پټو دردونو او اندېښنو انځورونه دي.

لنډۍ د رزم او بزم د مورچل ترانې دي.

لنډۍ د ملالو له خولې راوتلې د اور هغې لمبې دي چې د میوند په دښتو کې د انګرېزانو پر روحیاتو اور بلوي.

لنډۍ زموږ د خلکو د بې تکلفه ولسي ژوند ځلانده هېنداره ده.

لنډۍ زموږ د کلیو، هوجرو او دېرو ګاڼه ده.

لنډۍ د احساس هغه پلوشه او د مینې هغه لمبه ده چې له یوه زړه نه وځي او بل کې ځای نیسي.

لنډۍ د انساني مینې د تلپاتې شعرونو نوم دی.

لنډۍ د نفس د تذکیې او روحیاتو د وینځلو درمل دي.

لنډۍ د یو مین مسافر د اسوېلو تلپاتې ننبه ده.

لنډۍ زموږ د جرګو او مرکو مالګه ده.

لنډۍ د بې ننګو او بې غیرتو د غندنې یوه ځلېدونکې پاڼه ده.

لنډۍ د ګودرونو، مازیګرونو، منګیو او اتڼونو تابلو ده.

لنډۍ زموږ د ولس د پروني تاریخ انځور او د راتلونکي لپاره الهام دی، لنډۍ مینه ده، عاطفه ده اور دی او وږمه ده.

لنډۍ د کوم وزیر اکبرخان توره ده چې د کوم مکناټن تر ستوني وځي.

لنډۍ د پښتني جنت د حرم د ښاپېریو په شونډو جوړ د خبرو ګل وییونه دي.

لنډۍ د زماني روح دی، چې تېره له اوسني او اوسنۍ له راتلونکي سره وصلوي.

لنډۍ د کاڼي کرښه ده چې له منځه تلل يې ګران دي.

لنډۍ په سکڼي ماښام کې د یتیمانو ((هغه چې د ماښام ډوډۍ له اوښکو سره خورینه)) د سپینو او ځلېدونکو اوښکو رڼا ده.

لنډۍ یو امو عاطفه او یو اباسین احساس په ځان کې لري.

لنډۍ د یو قسم خوږلې ناکامې میني فریاد دی.

لنډۍ د غرو د کوچیانو ((چې د سحر اور یې بلېږي دوی ترې ځینه)) د زړه اواز دی.

لنډۍ د جنګ، مېړانې او نارینتوب سرکښه څپه ده.

لنډۍ د کوم خوشال د رزم او بزم د شعري رباب نغمه ده.

لنډۍ د کوم مغلي توپان په مقابل کې د کوم یاغي (روښان) د وینې جذبه ده.

لنډۍ د کوم رحمان د عزم، حلم او زغم ډیوه ده.

لنډۍ د کوم (اورنګ) په جیلونو کې د کوم (هجري) د وینو سره لیکه ده.

لنډۍ د کوم (جمال) د منطق توره ده.

او بلاخره لنډۍ د انساني مینې او دردونو د بیان یوه داسې وسیله او د محبت یوه داسې پلوشه ده چې انساني روح ته تسکین ورکوي او د غمونو بار یې له اوږو پرېباسي.

که څه هم لنډۍ یو داسې بحر دی چې پولې نه لري، د ټول عمر لپاره که یو څوك په کې وګرځي راوګرځي بیا یې هم سرحد نه شي پیداکولای، خو زه دلته غواړم په لنډ ډول د لنډیو پر شکل، محتوا او ځینو برخو لنډې څرګندونې وکړم.

په درنښت

ارین مومنده

د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي

د پښتو څانګې د څلورم ټولګي محصله

www.meliatahrik.com 0777 400 116

لومړی څپرکی

د لنډیو ویونکي

لنډۍ زموږ د شفاهي ادب او زموږ د پښتني فولکلور د شتمنۍ یوه مهمه برخه ده. لنډۍ هغه اشعار دي چې شاعر یې معلوم نه دی. د ټول ولس ګډ مال دی او د پښتنو د نرو او ښځو د احساساتو هنداره ده. لنډۍ د پښتنو له ژوند نه راوتلي دي، د دوی د ټولنیز جوړښت، نرۍ لید، ملي تاریخ، رزمونو، بزمونو، کړو وړو، عاداتو، رسمونو، رواجونو، احساساتو، عواطفو، خیالونو او رنځونو بیان په کې په ډېره ساده، ښکلې، مهذبه او صادقانه بڼه شوی او ددوی د ټول ژوند رښتیني انځورګرۍ او ترجماني دي. لنډۍ په هره سیمه کې اوربدل کېږي او کله چې په یوه سیمه کې وویل شي، بلې سیمې ته بیا د سترګو په رپ کې رسېدلې وي، پرته له دې چې خپل اصالت او ملي رنګ یې له لاسه ورکړی وي.

لنډۍ زیاتې د ښځو له خوا ویل شوې دي او څرنګه چې د ښځې وینا نسبت نارینه ته ډېره لطیفه او موثره ده، نو ځکه یې خوند هم د ولسي شعرونو تر نورو ډولونو زیات دی. د لنډیو ستر اهمیت دا دی چې د هغه سندریز خصوصیت او اهنګ لرونکي فطرت د نړۍ په ټولو فولکلوري شعرونو او سندرو کې ممتاز دی او ساری نه لري.

د لنډيو لنډه تاريخچه

د ولسي سندرو (لنډيو) عمر حتی په اټکلي توګه هم معلومېدی نه شي، خو دومره ویلی شو چې دا نوعه له ډېرې پخوا راهیسې موجوده وه، مثلاً یوه مشهوره لنډۍ ده، چې زر کلن قدامت لري دا لنډۍ د (خالو) معشوقې ویلې ده. (خالو) د (غزنوي محمود) له پښتنو سپه سالارو څخه یو مشهور سپه سالار و، کله چې دا پوه شوه چې خالو له خپل لښکر سره له جنګ نه بېرته راستون شو، نو دا لنډۍ یې وویله:

چې د خالو لښکرې راغلې

زه به ګومل ته د خپل یار دیدن ته ځمه

له پورتنۍ لنډۍ څخه دا ښکاري چې لنډۍ زر کاله دمخه یقیناً موجوده وه، ښايي تر دې لنډۍ څخه مخکې ډېرې نورې لنډۍ هم ویل شوې وي چې ډېر تاریخي اسناد په کې خوندي وي، خو اوس یا بېخي له مینځه تللي یا یې بڼه او سته اوښتې دي. له بلې خوا په لنډیو کې د پښتنو ژوند د اجتماعي او اقتصادي اړیکو څرګندونې شوې دي، په مختلفو برخو کې یې د ژوند عکاسي کړې او حتی د هېواد د تاریخ ډېرې حساسې مرحلې هم په لنډیو کې رانغښتل شوي دي، لکه:

که په میوند کې شهید نه شوې

خدايږو لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه

دغه لنډۍ چې د میوند د تاریخي پېښې څرګندونه کوي، زموږ د خلکو د حماسو په تاریخ کې لوړ مقام لري، چې اوس دغه لنډۍ زموږ تاریخ ته ورداخله شوې او د تاریخ جز ګرځېدلې ده، نو دغسې نورې لنډۍ هم لرو چې په تاریخي لحاظ ډېر اهمیت لري، ډېرې بار ارزښته تاریخي پېښې موږ ته منعکسوي او ډېر معتبر اسناد موږ ته په لاس راکوي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د لنډيو نومونه

لنډۍ ته ټيکۍ، مصرۍ، ټپه، اواز، بدله او سندره هم وايي او دا بېلابېل نومونه د بېلابېلو ځايونو په اعتبار دي. ياني د پښتنو په يوه سيمه کې ورته لنډۍ وايي او بله کې ورته ټپه وايي او کله چې لنډۍ په سروکي او نيمکۍ کې راشي، نو په دغه صورت کې ټيکۍ ورته هم وايي. دلته به د لنډيو نومونو ته لنډه کتنه وکړو:

۱- لنډۍ: د کندهار او پکتيا خلك ورته لنډۍ وايي دا په دې مانا چې لنډۍ په کندهار کې يو ډول مار دی که سړی وچيچي ورڅخه نه رغېږي، ياني په لنډيو کې دومره شعري قوت موجود دی، چې تاثير يې له هغه مار سره چې نوم يې لنډۍ دی برابر دی، دغه راز کېدی شي لنډۍ د خپل لنډ ترکيب او جوړښت له مخې هم لنډۍ وبلل شي.

۲- مصرۍ يا ټپه: د يوسفزيو ټبر او هغه پښتانه چې په پېښور کې اوسېږي هغوی يې د مصرۍ يا ټپې په نوم يادوي، چې دا هم علت لري او هغه داسې چې مصرۍ په پښتنو کې يو ډول مشهوره توره ده چې په جګړو کې ورڅخه ډېره استفاده شوې ده، ياني زموږ لنډۍ د مصرۍ تورې غوندې اغېزه ښندلای شي.

۳- ټیکۍ: د اصلي مطلب په مانا ده، یانې زموږ په هره لنډۍ کې دا توان موجود دی چې په ښه هنري شکل کې زموږ د مطلب ټکي بیان کړي، په دغه وجه د مشرقي او وردګو خلك ورته ټیکۍ وایي.

یادونه باید وشي چې مصرۍ یا ټپه او ټیکۍ معیاري نومونه نه دي ټول پښتانه هغه نه پېژني.

څرنګه چې مو پورته یادونه وکړه، دغه نومونه په یوې مشخصې سیمې پورې تړل کېږي، یوازې (لنډۍ) نوم دی چې ټول پښتانه یې پېژني.

www.melitahrik.com
0777 400 116

دویم څپرکی

د لنډیو شکل او محتوا

د شکل له مخې لنډۍ یو ثابت شکل لري چې له هغه څخه تغیر نه خوري او که یې وخوري، نو جوړښت یې ورانېږي او بیا نو لنډۍ لنډۍ نه ګڼل کېږي، خو د محتوا له مخې لنډۍ پر بېلابېلو محتوايي برخو وېشل کېږي چې د ژوند هره برخه بیانولای شي او هر فکر په کې بیانېدی شي. دلته به په لنډیز سره دواړو ته کتنه وکړو:

۱– **شکل**: لنډۍ عادتاً دوه مسرۍ لري چې لومړۍ مسره یې نهه څپې او دویمه مسره یې دیارلس څپې لري، چې دا قانون پر ټولو لنډیو تطبیقېږي، د بېلګې په توګه به څو لنډۍ وګورو.

په سترګو بیا د رنجو زور که

د مسافر جانان دې غږ دی چې راځینه

اوله مسره: په_ستر_ګو_بیا_د_رن_جو_زور_که

دویمه مسره: د_م_سا_فر_جا_نان_دې_غږ_دی_چې_را_ځي_نه

www.melitahrik.com 0777 400 116

پورته لنډۍ کې مو ولیدل چې لومړۍ مسره یې نهه څپې او دویمه مسره یې دیارلس څپې لري.

که د یار غېږ راباندې وشي

مال به خیرات کړم سر به زېری ورکومه

اوله مسره: که_د_یار_غې_را_بان_ دې_ و_شي.

دویمه مسره: مال_ به_ خي_رات_ کړم_ سر_ به_زې_ری_ور_که_ و_مه.

همدغه ډول که هره لنډۍ وګورو او پر څپو یې ووېشو لومړۍ مسره یې نهه او دویمه مسره یې دیارلس څپې لري.

دغه راز په پښتو لنډیو کې د خج موضوع داسې ده چې لومړۍ مسره یې چې نهه څپې لري پر شلورمه او اتمه څپه یې خج راوړل کېږي. او په دویمه مسره کې چې دیارلس څپې لري پر شلورمه، اتمه او دولسمه څپه خج راوړل کېږي.

د بېلګې په توګه لاندې لنډۍ ګورو.

که پسې مرم مرګ مې پرځای دی

U / UUU / UUU

زما پر سر یې جبل خانې منلې دینه

U / UUU / UUU / UUU

راځه راځه دیدن مې وکه

U / U U U / U U U

د سرتختې راباندې ږدي پناه یې کړمه

U / U U U / U U U / U U U

ستا له یارۍ به توبه نه کړم

U / U U U / U U U

که جلادان مې سر له تورو سره وړینه

U / U U U / U U U / U U U

۲- د لنډیو محتوا:

پښتانه زلمیان او پېغلې چې د مینې او محبت لومړی څرك حس کاندي، نو د مینې سوز او درد لومړی ځل په لنډیو راکموي او خپل ځان په ډېر اخلاص دغو ولسي سندرو ته تسلیموي او د خپلې ټولنې پېښې، غمونه او کړاوونه په سندرو او لنډیو کې ځایوي.

مینې دې داسې کانې وکړې

لکه قصاب پر لاره ځم ګوتې شمېرمه

د مینې اور مې په زړه بل دی

لوګی یې خېږي پرې اخر به لمبه شمه

www.melitahrik.com
0777 400 116

د مينې اور دی چې يې ګورې

پتنګ په سرو لمبو کې ځان ستي کوينه

د تورې زخم جوړېږي، خو هغه زخم چې د دنيا په طبيبانو نه جوړېږي او هغه غم او درد چې په هېڅ درد و غم برابر نه دی، هغه بېلتون دی، هغه د بېلتون غم دی، هغه بېلتون چې دوه مين يو له بله جلا کړي هغه ترټولو غمونو سخت غم دی، بېلتون ناسور زخم دی، بېلتون د مينانو تر ټولو غټ دښمن دی، سوداګري کوي او تل د مينانو زړونه سوري کوي، نو ځکه له بېلتون څخه ځورېږي او وايي:

بېلتون د کلي په منځ راغی

نارې وهي چې دوه مين جلا کومه

بېلتون د خلکو د خندا کړم

ځکه هر وخت ګرېوان شلېدلی ګرځومه

بېلتون د زړه په سر سوری کړم

په تور لحد کې به ښېرا ورته کومه

بېلتون د مينې سودا ګر دی

د اشنا قدر په اشنا پيدا کوينه

سوی زړګی، د ارمان نارې، د شهيد له هرې سلګۍ سره ارمان، د ديدن په تمه د عمر بې صبرانه تېرېدل او قيامت ته د هغې

www.melitahrik.com 0777 400 116

پرېښودل، پر ځان تورې خاورې اچول، بې دیدنه نه رغېدل، پر لارو، غرونو، دښتو، کلیو او بانډو باندې د دیدن په تمه عمر تېرول دا ټولې د اشنا د مینې او محبت د سختې او ستونزمنې لارې او پړاوونو د وهلو لپاره دي. په همدې هیله شپې سبا کوي، میاشتې کلونه او عمرونه تېروي یا د دیدن او ارمان لپاره پر ځان د مسافرۍ او ستړیاوو سختې ورځې شپې سبا کوي، خو که چېرته ورته د یار د لیدو خبر راشي، نو د خپل د ځنکدن سلګۍ یې هېرې شي.

دیدن دې یاره په قیامت دی

په دې دنیا مو دیدن ونه شو مینه

دیدن دې باغ زړه مې بلبل دی

بېلتون باغوان بلبل په باغ کې نه پرېږدینه

دیدن په غټو سترګو وکړه

سبا به ځمه نه به وکړو دیدنونه

دیدن په سین کې را لاهو کړه

د تورو زلفو جال په لاس ولاړه یمه

www.melitahrik.com
0777 400 116

په سلګونو ښځینه لنډۍ شته چې د نارینه سالارۍ پر ضد د پښتنې ښځې اعتراض او تاریخي نیوکې بیانوي، چیغې وهي او د ځان په هکله د نارینه و ظلم او ستم بربنډوي.

پښتون ولس کې لاتراوسه پورې له ښځې سره د هغې د حقوقو په تناسب سم چلند نه کېږي. د وګړو، کورنیو او قبایلو ترمنځ د بدیو مرګونو، تېریو او دښمنیو په بدله کې د ښځې ژوند د قربانۍ تر پولې رسېږي.

ددې ترڅنګ نور ګڼ شمېر ناوړه کړه وړه دي چې د ښځې ژوند له ستونزو او کړاوونو سره مخامخوي، نو ځکه خو ښځه د همدې ترخه او انساني ضد موقعیت د رسوا کولو په خاطر او د نارینه وو د ناوړه چلند پر ضد د خپل تاریخي اعتراض د بیان لپاره دا ښکلې او زړه وړونکې او سوچه لنډۍ د پښتنو پرګنو حافظې ته ورشیندي.

صورت مې خپل واك یې د بل دی

صورته خاورې شې چې نور دې واك کوینه

همزولو غم راسره یو کړئ

پلار مې ظالم دی په بوډا مې خرڅوینه

خدایه د کونډو پناه ګیر شې

چې میراث خور یې په لېوانو ودینه

www.melitahrik.com
0777 400 116

ما ویل د زړه یار به مې خپل شي

مرګ مې مېلمه شو د ښامار په برخه شومه

په نیمه شپه سوې ناري شوې

مور له لورانو ببلوي کوکې وهینه

په لنډیو کې (باد) شخصیت پیدا کوي، مګر داسې شخصیت پیداکوي چې هغه کولی شي اوږدې لارې وهي، هغه کولی شي د ګلونو ورمې او د لونګو خوشبویي د نړۍ له یوې برخې نه بلې برخې ته ولېږدوي، د عاشقانو هیلې او غوښتنې راټولې او فریادونه یې له غرونو هغې خواته له سیندونو پورې هغو لرې ځایونه ورسوي چې د مینې له لېوالو سره د دوی په هلو ځلو، ژړا او خنداوو کې ګډون او د همدې لېوالو په خاطر کله په لوړو غرونو کې د یوه عاشق زلمي د پګړۍ شمله خوځوي او کله د کلا پر کنډو باندې د مینې پېغلې په سالو کې انځوربږي او هغه ورپورې بیا د ښکلو تصاویرو دنیا لا ښکلې او رنګینه کړي.

هلکه ځه ډېر په نخرو ځه

په لویو غرو ځه چې شمله دې باد وهینه

په کنډو اوړې پناه کېږي

دا سور سالو دې باد وهي ژړا راځینه

د سحرا باده راته وایه

www.melitahrik.com 0777 400 116

زما لالی د کومو غرو مزل کوینه

د دامان باده یار ته وایه

د ځنکدن سلګۍ وهم تا یادومه

باد د لیلی د کلي راغی

په سحرا پلن شول د لونګو درملونه

په لنډیو کې (کاغذ) د نیم دیدن ځواب دی، نو ځکه مینان د هغه قدر کوي، ځکه چې همدا کاغذ دی چې د مسافر اشنا احوال رارسوي، نو ځکه مینان هغه کله له شاهین سره تشبه کوي چې الوزي او دیو یار احوال بل یار ته رسوي او کله یې هم له هغه قاصد سره تشبه کوي چې د یار هغه لیك چې د اوښکو او د زړه په وینو لیکل شوی دی، بل یار ته رسوي او وایي چې:

کاغذ د زړه په وینو لیك دی

اه مې پرې وکېښ ځکه تور یې دي حرفونه

کاغذ لیکم اوښکې مې څاڅي

د اوښکو رود خبرې واړه رانه وړینه

کاغذه ورشه په سلام شه

بیا په کلام شه چې د یار سلام کومه

کاغذه ژر راپسې راشه

www.melitahrik.com 0777 400 116

چې یار د ما په حق کې څه ځواب کوینه

کاغذ دې یو پر بله راغی

د مازیګر کاغذ دې نوکې نوکې کړمه

کاغذ د نیم دیدن ځواب دی

په ما موقوف شول د اشنا ټول دیدنونه

دغه راز په پښتو لنډیو کې (ګل) ډېر زیات ستایل شوی دی دا ځکه چې مین د خپلې محبوبې بشر د ګل په څېره کې ویني او حتی د خپلې محبوبې مخ ورته د غاټول او ګلاب له ګل څخه نازکه ښکاري. دغه راز دوی ځکه ګل ستایي چې محبوبه یې هغه په خپل اوربل کې ټومبي، نو ځکه د پښتو یو زیات شمېر لنډۍ د ګل په هکله ویل شوې دي.

ګل په اوربل باندې مزه کا

تا په خیالي اوربل کتار کړه ژیړ ګلونه

ګل به دې حسن ته حیران شي

که دې د باغ په لوري تګ وشي مینه

ګلان له خاورو پیدا کېږي

زما لالی تر ګل نازك خاورو له ځینه

ګلو کې ستا بشر ښکارېږي

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځکه سپرلي ته زما زړه دعا کوينه

ګلونه ځکه په خندا دي

چې شاه ليلا په باغ کې سترګې توروينه

ګلاب به مخ پر برخه مينځي

زه د ګلاب ياري کې اوښکې تويومه

په لنډيو کې د (اختر) ورځې هغه بختورې ورځې دي چې په دې ورځو کې ټول خلك خپل خفګانونه هېروي او خپلې خوشالۍ خپلو کې وېشي، په دغو ورځو کې د بېلتون پر کور د غم باران اوري، دغه ورځې د مرورو يارانو د ليدو ورځې دي، د دوه مينانو د ليدو ورځې دي، په دغو ورځو کې نجونې پښې او لاسونه په نکريزو سره، سره کوي او د نږدې او لرې دوستانو ليدو ته ځي، باغونو ته د زړه د خوشالولو او د مېلو جوړولو لپاره ځي.

اختره تل تر تله اوسې

چې د بېلتون په کور تر مرګه وي ويرونه

اختر ته ډېره خوشالېږم

زما د يار وعده اختر دی رابه شينه

اختر ته ځکه خوشالېږم

چې مرور جانان به ما پخلا کوينه

اختر دې تاته مبارك شي

چې لاس او پښې دې بې حنا اور لګوینه

اختر چې تېر شي بیا به راشي

دا د ځوانۍ عمر خو بېرته نه راځینه

د پښتني سیمې ګاڼې خورا زیاتې دي، خو (پېزوان) او (چارګل) ډېر اهمیت لري او په دې هکله پښتنو پېغلې ډېرې لنډۍ ویلي دي.

دوی له پېزوان او چارګل سره خبرې کوي د خپل زړه حال ورته وایي او کله کله یې ملامتوي او ښېراوې ورته کوي.

پېزوان یې پاس په شونډو سپور کړ

لکه ښامار چې خندنی دپاسه وینه

پېزوانه دومره غرور مه کړه

بهار پسې تل د خزان راځي بادونه

پېزوان یې تورو سترګو وخوړ

زه د نشتر تعویذ پېزوان له جوړومه

پېزوانه ستا به پرو غوځ شوم

تر ژوندانه به مې روغ نه شي پرهارونه

چارګل په پوزه کړه خدای یاد کړه

بهار پسې تل د خزان راځي بادونه

چارګل دې غټ په پوزه ایښی

www.melitahrik.com 0777 400 116

ستا د چارګل پرې مې شونډې ژوبلوينه

په لنډيو کې (مازيګر) هغه وخت دی چې دوه ياران يو بل ويني او ګودر هغه ځای دی چې دوه ياران يو بل ويني، ځينې بيا مازيګر غندي، ځکه د يوې شېبې خوشالي لري او ځينې وايي چې په مازيګر کې ښېرې ښې نه وي، ځکه چې ژر قبلېږي او ځينې په مازيګر کې په ګودر کې د يار ليدل اختر بولي او تل خدای(ج) ته د داسې اخترونو سوالونه کوي.

مازيګر تل لرې خاونده

چې مازيګر په ګودر وشي ديدنونه

مازيګر مه کړې لويه خدايه

يوه شېبه يې خوشالي وي بيا غمونه

مازيګری دی ښېرې مه کړه

ته به د ناز ښېرې کوې رښتيا به شينه

ګودر له ځمه خوشالېږم

چې مې جانان کرلي لار کې سره ګلونه

ګودر دې عمر له اباد وي

مازيګري کې په کې تل وي اخترونه

ګودر بادشاه منګی وزير دی

www.melitahrik.com 0777 400 116

وزیر همېش د خپل بادشاه سلام له ځینه

مازیګری دی قدم ورو که

په زړه ویشتلي به ښېرا درته کوینه

دغه راز په لنډیو کې له خپل (نصیب) څخه ډېرې شکوې او ګیلې شوي او د ټولو غمونو دردونو او بېلتونونو د رامنځته کېدو علت یې نصیب بللی دی او کله یې بیا هم خپل نصیبونه له هغو ګلانو سره تشبه کړي دي چې پر هغو خزان راغلی دی او هغه یې وچ، ژېړ او رژولي دي.

نصیب زما که مې د یار دی

په اور دې وسوځي د دواړو نصیبونه

نصیب مې ګل خزان پرې راغی

نرۍ نرۍ پاڼې یې باد په هوا وړینه

نصیبه څه درسره وکړم

په شنو توتیانو کې مې زاغ په برخه شونه

نصیب مې څه چارې راوکړې

په ژېړو ګلو لاس وهم اغزي راځینه

نصیبه ډېر درنه خفه یم

کله مې خان کله مې غره ته خېژوینه

www.melitahrik.com
0777 400 116

ولسي شاعران د تورو شپو، تيارو، جونګړو، سپوږمۍ او ستورو رڼا او حال پر ژبه ښه پوهېږي.

هغوی د پېړيو اوږدې او ستومانونکې تيارې تر همدې نوراني او ځلېدونکي اسمان تر چتر لاندې زغملي او سبا کړي دي، لاتراوسه پورې د لوړو ژورو، درو، پراخو بيابانونو او شنو ځنګلونو پر لارو د سپوږمۍ تر څراغ لاندې تګ د هغوی د کار او شعر لپاره يواځينۍ ډيوه او د لارې مشال دی له همدې کبله په عاشقانه لنډيو کې (سپوږمۍ) هم د (باد) په څېر په خبرو راځي ژوندۍ بڼه پيدا کوي، د لنډيو د بې نومو شاعرانو د عواطفو نړۍ ته لار باسي او د عواطفو د نظيفو انځورګريو په افاده او انځورنه کې مرسته کوي.

سپوږمۍ په غره راپورته کېږي

چې مسافر په سيند ګډېږي غرق به شينه

سپوږميه تاته مې سلام دی

زما جانان به تاته ډېر کتلي وينه

سپوږمۍ ته سپينه سپينه اوړې

لکه ماهی چې په شودو غوټې وهينه

سپوږميه وسوزه ايرې شه

هغه ليلی چې تا ليده خاورو ته ځينه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(تــوره)، (ننـګ)، (غيـرت) او (جګـړه) د پښــتني ښـځې لـه نظـره د نارينتوب د کمال پاخه پړاوونه دي، پښتنې ښځې د تجربو له مخې په دې نظر دي، هغه نارينه چې د پښـتونولۍ په معيـارونو برابـر نـه وي، یانې د سیمې او ولس د عزت او عفت ننګه نـه کـوي، د مینـې دروازه، هدیره او نغرۍ نه ساتي، مېلمه نه پالي او د مېلمه عزت نـه کـوي، د مینــې د اعتمــاد او وفــا وړ نــه دی او هغــه څــوك چــې د پښــتونولۍ د پــت او ننــګ کلــك او وفــادار ملګـرى دی، هغــه د ستـايلو وړ دی. پښـتنې ښـځې پـه لنډيو د نارينـه مېړانـه سـتايي. د نارينـه شـجاعت او جنګـي قابليـت تائيـدوي، دلتـه بـه څـو لنډۍ د بېلګې په توګه راوړو.

په وينو رنګ توره دې راوړه

راشه په سرو شونډو يې زه درپا کومه

که تور اوربل مې ميراتېږي

په پښتو ننګ دی جانان نه منع کومه

په تور توپك ويشتلى راشه

چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

که په زلمو کې بريالى شې

قسم مې کړی د ياری لاس درکومه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(سالو) هم په پښتو لنډيو کې ډېر ياد شوی دی او لنډيو ويونکي ډېر ځله د خپلې محبوبې سالو ستايلی دی او دغه راز د سره سالو راڅرګندېدل او د تياره مازيګر په اوبو کې د اور په څېر د سالو د سره رنګ، انعکاس د سپېڅلي کليوالې مينې مظهر دی، دلته عاشق د خپلې معشوقې تر سره سالو لاندې هر شی سورويني، سيند سور، ګودر سور، اوبه سرې، داسې سرې لکه د اور لمبې، د مينې سوزونکې او ګرمې لمبې، داسې لمبې چې هر شی سېزي او هر شي ته خپل رنګ ورکوي.

په ګودر سور سالو ښکاره شو

ما وې په نورو اوبو اور ولګېدنه

سالو زما لپاره راوړه

ماته همزولې پېغورونه راکوينه

سالو کې پټه پټه راشه

باران ورېږي چې لمده نه شې مينه

سالو په سر امبل په غاړه

ليلی خيالي منګی په سر اوبو له ځينه

سالو په سر مخې له راغله

د زړه په سر يې سرې لمبې اوبو له ځينه

www.melitahrik.com 0777 400 116

دغه راز په پښتو لنډیو کې له (موزي) څخه ډېره ګیله او شکوه شوې او هغه یې ډېر غندلی دی او د هغه له ژوند څخه د هغه په مرګ او د ځان په کنتون خوشاله وي.

دغه راز موزي هغه چا ته وايي چې هېڅکله له ځان څخه مېړانه نه شي ښودلای او هېڅوك ورته په درنه سترګه نه ګوري.

موزیګی بله توره وکړه

په ډېران مړ خر یې په توره ووهنه

د موزیګي نه کونډه ښه یم

توره څرخه به ګرځوم ځان به ساتمه

د موزیګي مېړانه ګوري

په شین کبل کې د مېږي نه مخکې شونه

د موزیګي ننبه ښکاره ده

خولۍ یې خیرې ککرۍ لمر وهینه

اسمانه پرېوزې بخته واوړې

زړګیه وچ شې ما موزي ته ودوینه

www.melitahrik.com 0777 400 116

دریيم څپرکی

د نړۍ له نورو مشهورو شعرونو سره

د لنډۍ پرتلنه

پښتو لنډۍ د خپل جوړښت له مخې ډېر لنډ شعر دی، د نړۍ په نورو ژبو کې د داسې شعرونو نمونې ډېرې کمې دي، یوازې په روسي او جاپاني او ځینو نورو کمو ژبو کې داسې شعري فورمونه شته، چې ډېر لنډ دي او له لنډۍ سره سیالي کولای شي.

پښتو لنډۍ د پښتو ادب یوه داسې پانګه ده چې د لرې او برې پښتونخوا د خلکو شریك مال ګڼل کېږي او هلته او دلته د پښتنو په ژبه یوشان جاري دي. که د هغو بحر تال او تول تر نظر لاندې ونیسو، هغه داسې مشخصات لري چې د نړۍ په یوه ژبه کې هم دغه مشخصات او قواعد د ولسي اشعارو او سندرو لپاره نه شو مشخص کولای.

د یوه ولس اشعار او سندرې د نورو ولسونو د اشعارو او ملي سندرو په قالب کې نه شو اچولی چې ښه مثال یې د پښتو لنډۍ، نیمکۍ، بګټۍ او نور دي. دلته د موضوع د زیات وضاحت او

صراحت لپاره د پښتو لنډۍ او د روسي ولسي ادب (چستوشکي) ترمینځ یوه لنډه مقایسه او پرتلنه وړاندې کېږي:

روسي (چیستوشکي) او پښتو لنډۍ د هنري ماهیت او موضوع د پراختیا او د محتوا د عمومیت او د احساساتو او عواطفو د ځرګندونې ښې وسیلې دي. د ژبې د روانۍ او د فورم د سادګۍ له امله هلته او دلته د دواړو ټولنو په فولکلوریکو ادبیاتو کې خاص ځای او ځینې ورته خوصیات لري.

چستوشکي د روسیې د خلکو د تغزلي (لیریکو) سندرو یوه قافیه لرونکې سندره ده چې د مضمون د محتوا له کبله ډېره متنوعه، د استعمال له مخې خورا زیاته مروجه او د فورم له مخې خورا لنډه او معمولاً له څلور بندونو(مسرو) څخه جوړېږي.

چیسوشکي د ولسي سندرې او ملي رباعي مانا افاده کوي.

د اصیلو فلکلوریکو سندرو په توګه چیستوشکي د روسي د لویې ټولنې په هره سیمه او هر ایالت کې د خلکو ترمنځ رواج لري او د پښتو لنډیو په څېر په هره سیمه او هر ځای کې د خلکو له خوا ویل کېږي. چیسوشکي د پښتو لنډیو په څېر په هره سیمه کې په خاص تال او اهنګ ویل کېږي او لکه دلته چې د لنډیو ویل په هره سیمه: تیرا، وردګو، ننګرهار، پکتیا، کندهار او نورو کې د اهنګ، کمپوز او غاړې له مخې څه ناڅه سره توپیر پیداکوي، همدغه څېر روسي چیستوشکي هم په هره سیمه کې په خاص وزن

او اهنګ ویل کېږي او غالباً هماغه سیمې ته په منسوب نامه یاد ېږي.

چیستوشکي ولسي منشا نه لري، دغه اصطلاح ادبیاتو راویستې. دا اصطلاح د روسیې د ولسي سندرو یوه ټولوونکي او محقق راویستې ده، دغه ولسي سندره اوس تقریباً هر ځای د (چیستوشکي) په نامه یاد ېږي.

د چیستوشکي جوړونکی او ویونکی د پښتو لنډیو د جوړونکي په څېر کلیوال ځوانان او په تېره بیا پېغلې دي، چې د فلکلوریکو سندرو په عنعنوي قانون وزن او قافیې لري. د نورو پخوانیو فلکلوریکو سندرو پر خلاف چیستوشکي د ځانګړو سندرغاړو له خوا جوړېږي بیا د ټولنې په ولسي سندرو کې ځای نیسي او ټاکلي سندرغاړي ته یې د جوړولو نسبت نه کېږي.

دلته د چیستوشکو د منظومې دوه مثالونه وړاندې کوو.

د زړه راز مې دی لیکلی

استوم یې لرې ځای نه

زه وم ناسته په غرمه کې

ما پټ راز لیکه اشنای ته

»»»

د نور ګڼ ځنګله ها خوانه

درې د پرش دریو لاریو شاته

د لالي د ګارمون ساز دی

او دده ډېر خوږ اواز دی

***

لنډۍ ته ورته د نورو ملتونو ولسي شعرونه لکه په دري ژبه کې چاربیتي د روسي ژبې چیستوشکي او د اسپانوي ژبې (کاتي جاندو) زیاتره بې منظرې اوازونه دي. په دې اوازونو کې د انسان په تېره بیا د عاشق او رټل شوي انسان اوازونه راغبرګ شوي دي. په دې شعرونو کې د منظرې او تصویر جوړولو لور ته ډېره پاملرنه نه کېږي، د هغو لپاره نه باران شته نه ږلۍ نه سره غرمه، نه شین سحر، نه غرونه او نه بیابانونه.

ګارسیالودیکا: - د اسپانوي ژبې (کاتي جوندو) په باب وایي: ((په داسې حال کې چې زموږ د ټاپو وږمې زیاتره اوازونه ددې قدرت لري چې هغه منظرې موږ ته په زړه کړي چې دغه اوازونه په هغوی کې ویل کېږي.

خو ځینې نور بیا (کاتي جاندو) لرغوني اهنګونه بولي.

خو لنډۍ لکه کاتي جاندو بیا مطلق بې منظرې اوازونه نه دي، بلکې کله کله د انسان په خبرولو کې له طبیعت او د هغه له ښکلو مظاهرو څخه مرسته غواړي او دی د همدې مقصود لپاره د منظرې په جوړولو لاس پورې کوي. مګر په دې منظر کې نه حل

www.melitahrik.com 0777 400 116

کېږي او هغه د انسان د باطني غوښتنو او ننڼيو شخړو د افهام د بشپړه توب لپاره استعمالوي او شکل منونکی تجسم دومره نه رابرسېره کوي چې د لنډۍ اصلي موضوع (انسان) او د هغه د احساساتو بيان د شکلونو او منظرو تر تجسم جار کړي او فرعي موضوع د اصلي مضمون ځای ونيسي. په لنډيو کې ډېر څه ياد ېږي. دا ګرد سره د انسان د مينې او محبت د احساس د لا زياتولو او لا څرګندولو خدمت ته راکاږي. په لنډۍ کې دغه شکل منونکي مادي واقعيتونه داسې تبارز نه شي کولای چې خپل مخاطب د شعر له اصلي موضوع واړوي.

سبا به بيا کډې بارېږي

د دښت ګلان به ستا لمنه بويوينه

په پورتنۍ لنډۍ کې د کډو بارېدل، پر ګلو باندې د کوچۍ د اوږدې لمنې لګېدل، د پراخ بيابان او اوږدو لارو تصوير، د وطن پسرلی، عشق، طبيعت او د عاميانه مينې صداقت او معصوميت او د مينې لېونتوب او هيجان ډېر ښکلي افاده شوي دي. له دې بحث څخه داسې نتيجه اخيستل کېږي، که څه هم لنډۍ د نورو ملتونو د مماثلو حماسي شعرونو په څېر ځان د انسان او د هغه د احساساتو بيان ته وقفوي، خو مطلق بې منظرې اواز نه دی، بلکې له تصوير او طبيعي تجسم څخه هم کار اخلي او همدا د لنډۍ او اسپانوي کاتي کاندو او نورو ملتونو د فلکلوري شعرونو د توپير پوله ده او له همدې کبله موږ خپلې لنډۍ د شعري تخنيك په لحاظ

www.melitahrik.com 0777 400 116

پر منظره لرونکو منظره يي لنډيو باندې وېشلای شو او بايد يې ووېشو.

جاپاني هايکو هم د نړۍ په ډېرو لنډو شعرونو کې راځي، ټولې درې مسرې او (   ) څپې لري.

دا شعرونه منظره يي هم دي او بې تصويره هم. په جاپاني ژبه کې ډېرې مشهورې دي. له پښتو لنډيو سره سيالي کولای شي، خو کم خوند او اهنګ چې د وزن او اهنګ له مخې په پښتو لنډيو کې شته د نړۍ په نورو ژبو کې يې سارې نه ليدل کېږي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

څلورم څپرکی

د لنډیو په هکله لیکل شوي اثار

د لنډیو په برخه کې ډېر اثار لیکل شوي، خو کوم اثار چې چاپ شوي او ماته معلوم دي، د هغو یوه لنډه یادونه کوو.

د یادولو وړ بولو چې ځینې فلکلوري کیسې چې د ضرورت په وخت کې په کې لنډۍ راوړل شوي دي او بیا د کتاب په بڼه چاپ شوي، هغه هم په دغو یادو شویو کتابونو کې راوړل شوی دي.

۱- پښتني سندرې، لومړی ټوک

مهتمم: محمد دین ژواک

خپرونکی: پښتو ټولنه

د چاپ نېټه، (۱۳۴۴) ل کال زمری د کابل عمومي مطبعه.

موضوع د پښتو ولسي ادب: لنډۍ، بابولالې، د اتڼ نارې، د شین خالۍ نارې او د کاکړو غاړې په کې راغلي دي، چې د لنډیو شمېر یې تر اتو زرو څخه اوړي، دا د پښتو ادبیاتو د شفاهي ادب یوه لویه مجموعه ده.

۲- د پښتونخوا د شعر هاروبهار

www.melitahrik.com 0777 400 118

ژبړونکی: ډارمسټر فرانسوي

خپرونکی: د پاریس ختیځ ټولنه.

د خپرېدو کال (۱۸۸۸)م د پاریس سرکاري مطبعه.

موضوع: په دې اثر کې د پښتو لنډۍ، غزلې، چاربیتې، متلونه، کیسې، سندرې او نور راټول شوي دي.

۳- د خلکو سندرې

لیکوال: حبیب الله رفیع

خپرونکی: د افغانستان علومو اکاډمي او ادب ټولنه

د خپرېدو کال (۱۳۴۹)ل دولتي مطبعه.

موضوع: د پښتو د ولسي ادب د میندو سندرې، د ورو شاعري، کیسې د لویانو سندرې، محلي پارچې د اتڼ نارې، بابولالې، لنډۍ، خالونه، سروکي، منظوم متلونه، د هوټکو نارې، کاکړۍ ساندې، غړونه، د مروتو کسرونه، مقامونه، چاربیتې، بدلې، بګتۍ، داستانونه او مشاعرې له پېژندګلوۍ او نومونو سره په کې راغلي دي او د ولسي ادب د څېړونکو مرستندوی دي.

۴- ملي سندرې

لیکوال: محمدګل نوري

خپرونکی: پښتو ټولنه

www.meltanik.com 0777 400 116

د خپرېدو کال (۱۳۲۳)ل دولتي مطبعه

موضوع: پښتو لنډۍ، بابولالې او اتڼ نارې، د استاد نوري له خوا راټولې شوې دي د لنډیو شمېر یې (۳۰۰۰) او د اتڼ د نارو شمېر یې (۱۰۳) او د بابولالو یې (۱۱۲) ته رسېږي، وروسته ددې کتاب پر بنسټ د پښتني سندرې لومړی ټوك د زياترو مخونو او زياتو شمېر لنډیو په لرلو سره خپور شو (وګورئ پښتني لنډۍ لومړی ټوك)

۵- پړونی

مولفه او راټولونکې: مستوره شال

مهتمم: نیك محمد پکتیانی

د خپرېدو کال: (۱۳۳۳) دوه زره ټوکه

موضوع: د پښتونستان د ملي موضوع په باب څو ويناوې او د مستورې او څو نورو پښتنو مېرمنو، لکه حليمې، زينتې مومندې، هاجرې، شعرونه، سندرې او يو شمېر لنډۍ په کې راغونډې شوې دي.

۶- ګل ټپې لومړی ټوك

ټولوونکی: ګل محمد خان کاکړ

د خپرېدو کال (۱۹۶۱)م اسلاميه پرېس کويټه

www.melitahrik.com 0777 400 116

موضوع له (الف) څخه تر (ی) په ترتیب سره زرګونه پښتو لنډۍ په کې راغونډې شوي او خوندور اثر دی.

۷- ګل ټپي، دويم ټوك

ټولوونکی: ګل محمدخان کاکړ

د خپرېدو کال، نه لري

موضوع دا هم د پښتو لنډيو يوه مجموعه ده چې بیا هم په دوو برخو کې د الفبې په ترتیب شروع شوي او دا برخه يې له يوې ضميمې سره په يوه ټوك كې راغلې ده.

۸- ګل ټپي دريیم ټوك

ټولوونکی: ګل محمدخان کاکړ

د خپرېدو کال: نه لري

خپروونکی: اسلاميه پرېس کویټه

موضوع: د ولسي شاعرۍ د چاربيتو، غزلو، لوبو، لنډيو، رباعي ګانو او د ولسي شاعرۍ نورو رنګارنګ شعرونو مجموعه ده. د دريیم ټوك موضوع هم لکه چې يادونه وشوه، ولسي شاعري ده. دا هم د پښتو لنډيو دريیمه برخه ده، چې بې له رديفه پر دوو کوچنيو بېلابېلو برخو کې راټولې شوې دي.

۹- لېونی

www.melitahrik.com 0777 400 116

مصنف: اکمال خان لېونی

خپرونکی: عوامي کتاب خانه، پېښور

د خپرېدو ځای: منظور عام پرېس، پېښور

موضوع: د ولسي شاعرۍ ځيني نمونې

۱۰- اله دين چراغ

تصنيف: عزيزالرحمن

خپروونکی: قديمي کتاب خانه، پېښور

د خپرېدو ځای منظور عام پرېس، پېښور

موضوع د اله دين چراغ د مشهورې فلکلوري کيسې منظومه پښتو ترجمه ده او د کيسې د رنګينۍ لپاره ځای پرځای لنډۍ، لوبې او نور ولسي شعرونه په کې راغلي دي.

۱۱- ټپې

ټولونکی: سيداکبر صابر

خپروونکی: رحمان ايندکمپاني بك سليرز

د خپرېدوځای: حميديه پرېس، پېښور

موضوع: د پت، وطن، جانان، زلفو، پېزوان، بېلتون، سترګو، سالو، ګودر، اختر، غم، غماز، طبيب، پسرلی، ملتان، چمنی

www.melitahrik.com 0777 400 116

خان، منګی، شونډو او نورو عناوینو لاندې د لنډیو انتخاب او چاپ دی.

۱۲- چمنی خان

مصنف: عبدالوهاب دستي

خپرونکی: رحمان ګل اینډ کمپني بك سلیرز

د خپرېدو کال: نه لري

خپرېدو ځای: سرحد الکټریك پرېس، پېښور

موضوع: د انګرېزانو او نورو پرضد د نامتو ملي مجاهد (چمني خان) د مبارزو داستان دی، چې د ولسي اشعارو په طرز په لنډیو، لوبو، غزلو او نورو کې په خواږه ډول لیکل شوي دي.

۱۳- نوې کیسه د شهزاده لال او اونیلمي شهزادګۍ

مصنف: طالب ولي محمد خان

خپرونکی: رحمان ګل خان اینډ کمپني نیو اکشال

موضوع: د دوو مینانو یو فلکلوري کیسه ده چې په ولسي نظم کې اچول شوې او ځای پرځای لوبې، لنډۍ او رباعي ګانې هم د کیسې د رنګینۍ په غرض په کې راغلي دي.

۱۴- د غم ټال درستم خان، بي بي شرینې

مصنف: میا قدرت شاه د ملنګي شریف

خپرونکی: حاجي محمد عبدالخالق فضل مالك

د خپرېدو ځای: شاهین برقي پرېس، پېښور

موضوع: د دوو مینو فلکلوري کیسه ده چې ځای پر ځای رباعي ګانې او لنډۍ هم په کې راغلي دي.

۱۵- د فکر تال او خوندناکې ټپې

مصنف: سیداکبر صابر

خپرونکی: میاحاجي محمدعبدالخالق فضل مالك

د خپرېدو ځای: نیوایګل ستار پرېس

موضوع: د نوموړي شاعر د ولسي طرز شعرونه، لکه چاربیتې، غزلې، لوبې، رباعي ګانې، لنډۍ او نور په کې راغلي دي.

۱۶- ناول د ماه رخې

لیکونکی: راحت زاخیلی

په فرمایش د حضرت ایف ار این ایچ صاحب

موضوع: دا کتاب فی الواقع صحیح قصه ده، د حال زماني سرګذشت دی، د سترګو لیدلی حال دی چې په سنه (۱۹۰۶-۱۹۰۷-۱۹۰۸-۱۹۰۹) کې تېره شوې ده.

په نثر لیکلی شوی ناول دی چې ځای پر ځای لنډۍ او بیتونه هم لري.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۱۷- رویل ګلونه

مصنف: رویل خان رویل د نوښار

ناشران: حاجي عبدالمنان او محمد اجمل، اسلامي کتابخانه

د خپرېدو ځای: حمیدیه پرېس، پېښور.

موضوع: د ولسي شعرونو، رباعي ګانو، لوبو، غزلو، مسرو او نورو شعري مجموعه.

۱۸- زخم پټۍ

مصنف: جمال شاعر

ناشر: نوراني کتابخانه

د خپرېدو ځای: منظور پرېس، پېښور

موضوع: د یاد ولسي شاعر د نظم، شعرونو، کیسو، چاربیتو، لوبو، لنډیو او نورو مجموعه ده.

۱۹- الف لیلی

مصنف: ګل دراز اصیل

خپرونکی: عوامي کتابخانه نیواکشال

موضوع: د فتح باب شهزاده، فلکلوري کیسه ده چې په کیسه کې غزلې، لوبې او لنډۍ هم راغلي دي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۲۰- طالب جان

مصنف: شاعر ولي

خپرونکی: عوامي کتابخانه نیو اکشال

د خپرېدو ځای: شاهین برقي پرېس، پېښور

موضوع: د طالب جان فلکلوري کیسه په کې په نظم شوې او د کیسې د جذابیت په غرمو لنډۍ، لوبې او غزلې هم په کې راغلي دي.

۲۱- حکایت لاجواب

تصنیف: علي حیدر جوشي

ناشران: حاجي عبدالمنان او محمد اجمل، اسلامي کتابخانه

د خپرېدو ځای: حمیدیه پرېس، پېښور

موضوع: د حضرت یوسف د سورة منظومه ترجمه ده او ځای پر ځای په کې لوبې، لنډۍ او غزلې هم راغلي دي.

۲۲- د زړه ټکور

مصنف: سلیم شاه

خپرونکی: اسلامي کتابخانه، پېښور

د خپرېدو ځای: منظور عام پرېس، پېښور

www.melitahrik.com 0777 400 116

موضوع: د یاد ولسي شاعر د داستانونو، لوبو، غزلو، رباعي ګانو مسرو او نورو ولسي شعرونو مجموعه ده.

۲۳- د فرهاد او شرینۍ کیسه

مصنف: ولي محمد افغان

خپرونکی: زمان ګل عوامي کتابخانه

د خپرېدو ځای: شاهین پرېس، پېښور

موضوع: د شرینۍ او فرهاد تاریخي کیسه، د پښتو د مشهور یاد ولسي شاعر له خوا ولسي سندرو او داستان په چوکاټ کې لیکل شوې، او ځای پرځای د کیسې د رنګینۍ لپاره لوبې، سندرې، لنډۍ او غزلې په کې راغلي دي.

۲۴- د پر غم

لیکونکی: جمال د ګنداب شاعر

خپروکی: حاجي عبدالمنان محمد اجمل د اسلامي کتابخانې مالکان

د خپرېدو کال: نه لري

موضوع: د مومن خان او شرینۍ د ناکامې مینې ملي کیسه یې په ولسي نظم او لنډیو کې اچولې او په (۱۶) برخو کې یې ترتیب کړې ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۲۵- قصه د لوی ځوان صاحب

مصنف: عزیزالله پردېس

خپرونکی: حاجي محمد عبدالخالق فضل مالك

د خپرېدو ځای: منظور عام پرېس، پېښور

موضوع: د لوبو، مقامونو او لنډیو مجموعه ده، چې په پورتني نامه یوه کیسه په کې راغلې ده.

۲۶- علي بابا چالس چور

مصنف: طالب محمد ولي محمد

خپرونکی: حاجي عبدالخالق فضل مالك

د خپرېدو ځای: شاهین برقي پرېس، پېښور

موضوع: د علي بابا او څلوېښتو غلو کیسه ده، چې په مثنوي قالب کې نظم شوې، او ځای ځای لنډۍ او ولسي چاربیتې هم په کې راغلي دي.

۲۷- د ټکرو شکور

تصنیف: کندرختك

ناشر: حاجي فضل احمد

د چاپ ځای: منظور عام پرېس، پېښور

www.melitahrik.com 0777 400 116

موضوع: د پښتو ولسي ادب په زړه پورې لوبې، کیسې، چاربیتې، نیمکۍ، غزلې، ټپې، حمدونه، لنډۍ، نصیحتونه او نعتونه په کې راغلي دي.

۲۸- قصه د عثمان شهزاده

مصنف: امیرحیدر

ناشر: عوامي کتابخانه، نیوك اکشال

موضوع: یوه فلکلوري کیسه ده، چې د نظم په ترڅ کې په کې لوبې، لنډۍ او غزلې هم راغلي دي.

۲۹- قصه د شهزاده اورنګ او ښاپېرۍ تاجبرو

مصنف: نورمحمد

ناشر: اسلامي کتابخانه

موضوع: یوه فلکلوري کیسه ده چې د یوه ولسي شاعر له خوا په ولسي شعرونو او لنډیو لیکل شوې ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

اخځونه

۱- پښتو لنډۍ، سليمان لايق او مجاور احمد زيار، ۱۳۶۳ل کال.

۲- پښتني لنډۍ، بېلابېل چاپونه

۳- د ادب تيوري اساسونه، دوست شينواری، ۱۳۶۵ ل کال.

۴- د پښتو شفاهي ادبيات، غوټۍ خاورې، ۱۳۶۶ ل کال.

۵- پښتو پانګه، لومړی ټوک، حبيب الله رفيع، ۱۳۵۴ل کال.

۶- پښتو پانګه، دويم ټوک، حبيب الله رفيع، ۱۳۵۶ ل کال.

۷- پښتني سندرې، لومړی ټوک، محمد دين ژواک، ۱۳۳۴ ل کال.

۸- د لنډيو نومونه، د ژبو او ادبياتو پوهنځي لکچرنوټونه

www.melitahrik.com 0777 400 116

مننه او کوروداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (حاجي عالم خان) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له لیکوالي او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com 0777 400 116